

SIRATA E NDUATA E SAMPUR

NAIPIRITA RAMATARE E SUOM

0

SIPATA O MPAASH NATII NICNHE TE NKITUBULAROTO E NKULA E SUOM ENCHE O
N KINGURATA E PARAKUOISHO
TE NKIDAPASH E NTOKITIN NAITAYIA NKAI

Laramatak loo Sampur
(Samburu Local Livestock Keepers)

C/o

Dr. Pat Lanayasunya

Mobile: +254 733 343338

Email: pat.lanyasunya@yahoo.com

NKITAMANYUNOTO ENA SIRATA

Ikira iyioo Sampur nikira laramatak loo siom omanya ngojitin kumok nepaapasha tiatua locho le Kenya.

Kiramata siom ang e apa tenebo sii nikitumo kuna nataana to nkuliekua-pi, aa kore Nkishon ang pooki naa siom ang ake eirishakino neipirita.

Kore Lkuaak lang naa keisho iyioo mataramatisho mikiata nyamali on-gwesi, nikintubulaa ramat e runkud e siom ang tenebo nkae murdaisho e nkop ang. Aa Nkujit taa, olkeek eata Nkonyek e Nkariak o nkulupo o nkulie kumok. Keretu yio ana maitudupai.

Kore etiu nejia naa ikidolita ake aajo kore Lwenet lang o siom aang e runkud naa meishoritae tipat teramatara e taata.

Keitubularita ake Sirkali ramatare eenkulie kula ee siom naaponuta aaya mpaash tanaa aibelekeny Nkunanang, nepik iyioo reshet oironyie iyioo nkolong'i neyaau nyamali sapuk taatua Ltungana Lang.

Kore ana kigeroto naa Nkipirta e runkud ang. Neutu nduata endapasho e mpaash naata siom ang e runkud te lkuaak lolokop o tipatisho enche te nkop pooki nalulunga paa to loorok tanaa sii to loibor.

Kore ana kigerore nerrerrekwanu aitobir rishata neitelioo tipatisho e nkoitei aang enkishon o tipatisho e siom aang enkapaapa, Nchere kore kira laramatak lebulbul kop e siom naata tipat, ikiata sii iyio sipata tanaa mpaash nikintubularie nkoitei tanaa lkuaak lang le nkishon.

Keutaki Lkulie ajo taa paash kishamaa mbaa metaasi to nkulupo aang tanaa naipirta siom aang errunkud o ngeno elkuaak lang.

Kore Te sipakinoto naa kuna baa elimu (eineneu):

Kore Suom aang errunkud (mbarunot esuom ang): Ikibarita nkishu dor-ropu naatumi te Nkiliepunoto endama E Nkop E Loorok aa taa, (Kenya, Tanzania O Uganda). O Nkerra Naanyokuo Elmaa, O Nkineji

Oongae Kira iyioo:

- Nguton e suom nikiramata
- Tipat esiom aang telkuaak lang
- Rishata naponiki Lkuak lang ramatare o nkungurata e murdaisho e nkop aang
- O ngeno e lkuaak lang eipirta nkitanapat elwenet lang
- Nkitanapat ang, o rrekiei oyiere neiparishereki iyio engor asata ee mbaa, neyiere pee eyanyiti te pooki oitei te asata embae ake pooki, anaake tekeper nkulupo aang tanaa nautu siom aang anaa ng'eno enkuruk anaa errunkud aang.
- Lkungushi le taata tanaa ngolot nikimpirare.
- Nkitogolio aang te mbaa etaata naironyita iyioo
- Lkilikwai Lang Te Sirkali, laibirbirrak loo mbaa (laing'eni le nkisoma) o Lkishirai te Iturrurri oitashaki mbaa e lochon te nkop pookin nalulung'a.

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Niche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninhe Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

IYIOO LOIKOP/SAMPUR

Ikitodoutua Ainguaa Maikuapi, eiruk Ikumo lang ajo Maikuapi e Loo-saen, kindurrakita ngoji neji taata Kenya lari maa iip iip oisha. Ikintipat iyioo Lmaasae nenyika iyioo nkiroroto e Lngejep lenkutuk e Maa.

Kesipa, kejoki iyioo nkatini, keata apa lpayian owa ng'orio uni; neiu nabo Sampurri, neiu nkae lmaasani neiu nkae laikipiai. Kore nkarna ang apa naitushul kuna ajijik naa keji Loibor Kineji. Naa kore nkarna aang naji 'Samburu' naa keing'uaa likinapie nikipik, nkiri Oji; **"Sampurr"**

Kore taata naa keatae Loikop oobaki nkalupuni iip isiet (800,000) nemanya distriki naapudare iyioo; etii taa Laikipia, Isiolo, Marsabit, Baringo, O Turkana. Kore si naa ikiworoworo iyioo Sampur aabaki Ndapan saal (9), neworo orot are kutuaa, naaji Nkishu Naibor O Nkishu Naarok. Kore Lmareita isiet naa keramat Nkishu. Naa kore nkae naa ntolu (Itorrobo). Ngura naa ana limunoto naibalunyie inia bae oleng;

Nkishu Naarok	Nkishu Naibor
1. Lmasula	5. Long'eli
2. Lpisikishu	6. Lorokushu
3. Lng'wesi	7. Lukumae
4. Lnyaparrae	8. Loimisi

Ikiwuatakita ene taata nikimanya tesedi lari le apa oleng. Naa nena katitin etijingie lapa arikkoni Lo Lmaasai oji Lenana lning'o O loshumpa neyaau ilo ningo meitaini iyio te nkop aang e Laikipia neiwuotieki iyioo o osiom aang errunkud aa Nkishu, Nkerra o nkineji.

KIRA YIOO LARAMATAK LO SUOM ERRUNKUD EPARRA AANG

Kore manyicho aang naa Lkeesin, neutu ajo ikingamaa nchan nem-elioo, nikindimutua kuna manyicho tenkaraki Lng'iria loosuum aang e rrun kud, nikitabarutua iyioo Olkulie sii oreren lemelamita iyioo te lkuak ramatare.

Kore etiu nejia, teng'asunoto enkibelekenyatta e lwuao le nkop, netemenunye aaku kiti nchan ochi nikitum, neboloki iyioo nkolongi o lameitin nepejoki suom aang biotisho e seseni lenche, lorresh ogol.

Suom aang E Rrun kud: Ikirammat nkishu doropu enkop Nailepuyie Ndama te nkop O Loorok aa taa Kenya, Uganda O Tanzania, nikirammat sii Nkerra Nanyokuo E lmaa O nkineji einia kop ake. Kore suom aang e rrun kud naa ketomoo nkop aang te nkaraki Lmoo le suwuo makoon- aa taa ntoki ake nagol nanya nekoon nalekunye, naa nejia sii etiu kisulaki iyioo mbarunoto e nkula enche kimpidaki aagelu nkula nikiyieu ninkintarasaa.

Red Maasai Sheep

Sirata E Nduata E
 Sampur Naipirita
 Ramatare E Suom
 O Sipata O
 Mpaash Natii
 Nicnhe Te
 Nkitubularoto
 E Nkula E
 Suom Enche O
 Nkingurata E
 Parakuoisho
 Te Nkidapash E
 Ntokitin Naitayia
 Nkai

Kore metii yeunoto e kuna suom omon, naa suom aang apake e rrunkud kiata yioo, neitashékita larin maa iip iip kiriamariyie ramatare tenebo o nkaitibirunok e Nkai o ngwesi sii.

Ikichamaa iyioo mpukunoto enche naidimutua nkibooroto enkolongi, neidim aashom neelakwa, neishiuwie ndaata kini, neidimare sii moyiari-tin. Kore tenkaraki inia; nabo naa kuna suom o nkishon aang,

(meworo); neisho iyioo metaa ikiata murdaisho engeno naipirita niche, enapita/tenebo taa rrekiei likintiishie tanaa likibarunyie, tenebo o ng'eno nikibakie/nikintomuayie.

Kore suom aang e rrunkud o mpukunoto enche naa keibung'a/meworo Oyioo/nabo kira, onkop, tanaa nkulupo, naa kore tenkaraki inia naa iki-dol aajo nabo o njung'ore aang. Kitoduaa sii aajo keya lkulie suom aang errunkud te tipatisho tenkaraki ngolon enche o nkibooroto e moyiari-tin

Suom paashunot: kore te ng'asunoto enkitarasunoto enkula e nkineji e Lpurana naaji- gala naing'uaa nkop e Lchumari naji Somalia, te lari lo nkalup nabo o iip saal o ntononi ile -1960s, naaa ikitang'asutua sii iyioo aitarasaa nena kula e suom eishing'a aapik atua suom aang.

Kore nkishu ng'ejuko naa mpurana,(nkishu sapuki naata nkiri) Sahiwal – Nkishu sapuki naanyokuo neta nkiri okule, o Freshian - marai naarok eekule O Ayrshire-Nkishu marai nanyokuo e kule.

Kore nkerra eishing'a nayewuaki naa naarokwueshi naaji dopa naitaras-ayie sirkali oleng tenkishooroto elmergeshi, keitarasayieki sii nkula en-kineji ng'ejuko kake mara aituan, naaji taa ninche tokenbag - kuna ngi-roin-eju ee kule onkulie naaji 'Alpine' -ngiroin naatuwuana Nchalaguten naa koodoo.

Kore abaki yeata kuna tare namara nkunaang kule aalang kuna oshiake aang errunkud, meidimare nkop ang tana netiu nkunanang.

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninhe Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Keitodolu naa ajo keirony nkolong, o moyiaritin nemeidim aashom nkador, kore sii nkae, ikiata taa ngeno nikibarunyie nikintomoyie anaa nikibakie suom naainguaa atua yioo temusano, nikiyasishore te suom aang errunkud, naa mikiata losegin leramat le kuna suom eaulo naay-euaki, neisho yioo mairishakinoto retot olkiliku leramat onguaa aulo.

Ikiramat sii Ngiron, Ntamesi O Idein. Tiniyieu niyelou nkumo naa ingura mpalai napudakino ana nasira siana te ' Appendix I'

Nkirishakinoto esuom; Kore te larin kumo naa ikirishakinete suom, kimatita kule, lodo nikinya nkiri teengamat naayiere. Kore etesheta lkumo lang nkangiete parnati, kewuon ake eiwuotwuot lkumo taa ngamat ayiaya ndaata esuom nadupa, o nkare nepaashare sii lmangati.

Kore tenkaraki keidikidiko lameitin te locho le Kenya, ikidol aajo meidim kuna suom nainguaa aulo aairisha lameitin. Kore epoito nkula e aulo aarrek suom aang, kidol aajo keitowuanaa rishata aang nikipoyie kwe aabikoo anaa apake.

KEATA SUOM AANG ERRUNKUD TIPATISHO TE LKUAAK LANG

Kore metii murdaisho nabikoo naisho yioo suom aang, keata sii mpaash etipat tiatua lkuaak lang, tanaa nikidol te mbaa naijo kuna;

- Kore te lokop naa keatae Lmarei oji Lmasula naa ninye lekwe te nta-simi naa kear niche tekwe Lmongo le ntasim neboloki nkulie dapan sapa ee lokop metara sii ninche peyie emurati likae laji.
- Kore emurati layiok, naa keitewuenieki layiok nkilani ee nkerra naanyokuoo aang shiake.
- Kore anaa naabo embaa nayieuni te nkiyema naa keyiere peyie eyiaya loyemisho nkerr nasho nanyokie- nautu inia nyokenisho, neata nkiyiaa naadoo o nkonyek supati, neisho taa paker enye neimalie ajo paker, neyiengi taa nkae ker enkiyema aitoki.
- Keishori nkabartani mala nabore lata nateyieruaki te nkidongoe enker aang 'nanyokie' nemat kule naitai lmaguret nepik lmoo le nkang naloito, neel sesen lenye te lata peyie elak sesen lenye apik nanau enkosheke.
- Kore teneini nkerai naa keyiengi nker naji moor naa kore teneper ltungani neyelieki lata nkutuk enye aisho nkanyit nelo yeata mayian.
- Kore sii teneyiangakini Lmuran naa kegeluni mua nabo e suomi nasho, tenemuai si Ltungani, neyiengakini suomi napir, naata nkonyek. Keatai sii Lmongo osipa-osho, neitainyieki Lchoni lenye Lkerreti naa kesipa pee eshamaa lorere pooki era bioto.

Kore siake yeasishoreki suom nakuro nkula, keshamari aisul kuna aang apake nemeata nkula eishinga.

KEISULAKI/KEPONIKI REKIE LENKISHON AANG N KINGURATA E PARAKUOSHO NATII ATUA NKITOBIRUNOT ENKAI ANAA SII NKOP

Kore lkuak lang naa nabo meoro osuom aang errunkud tiatua lorere likira. Kore mettii suom aang errunkud naa melulunga tanaa ikinturaitie motua naje elulungaisho elkuak ledupoto o jungore aang, naa kore metii lkuak lang, naa keyau mpaash e nkitololakinto e ramat esuom aang errunkud.

Ikimanya nkop nabore parakuosho ee ntimi/nkaitubulu, ngwesi onkae parakuosho enkop. Kore apa nkulie kwapi naa kebore sii ngwesi naigal toolorukon, te martin, te ntimi, o taangat kake netodoitie siana tenkaraki siai /ramatare etung'anisho. Kore inia naa hae amu kore yioo Sampur ikibikoo miakiata nyamali ongwesi naata tipat tonkop pooki nalulunga atuwuana, Ltomia, Nkoitikoshi, Ntarawueti/Nkoliin, Nkisino, Nkinyanchurri o Suyiani. Kore sii tenkalo ngojitin neematieki nkariak naa itum nkweeny sapuki naijo Nkaitolia, onkulie sii atuwuana Lmagiron. Kore lkumo loloshumpa ooponu aingor ngwesi neshil lkuak lang naa keshamaa sii nichhe murdaisho onkitobirat E Nkai napaapaasha.

Ikiata sii nkitanapat elkuak lang naingor nkop peyie meitarrorri, kore tenkitanyanyukoto, kore te kunda netumo Lturrurr loo Sampur te Loisu-kutan otejo ninche kore tenkaraki naatumi te ntim, neata ntim tipat amu ketumieki, Lnganayio, naisho e lotoro, nkare, ngwesi o tipatisho enye te ndaata esuom, keyiere peyie eitodoroponu nyata enye, naa ilo turrurr oichoru ngamata nabolokini suom nkujita.

Kore lwenet lang naa keretu nkirritata esuom aang errunkud naata tipat nemeyau goloto lwenet loo ngwesi entim. Ikiata sii yioo sipata anaa mpaash nikibikie kiasishore lkuak lang oitubulaa nkiasisho esuom aang errunkud tenkoitei nabikoo, kinyokita nkingurata enkop.

IKIRA LAATAK LENGENO ELKUAK LANG NARAMATITAI NKITANAPAT AANG

Ketubulua ngeno aang tengamata naado neloito kwe asipaii/abulu terisioroto nikinangare ltirmami. Ikiata ngeno sapuk naworo uni: ngeno ebiotisho esuom, nkittubularoto enkula esuom, oningunoto/yielounoto enkop, inia naisho iyioo mateyiai nkare, nkujit e suom aang, naa kore ana ngeno epaapaasha meatae nemeirishakino nkae.

Ngeno e Nkitomoyia esuom: kore apake **teparra** naa ikintomoyiaite suom aang temoyiaritin, onkulie kibisiong kiasishore ngeno nikia-ta te lkeek oobulu too martin o tee ntimi. Kore oleng naa keitomuai lewa Nkishu neingor ngorio ntare, keyiolongorio aitomoyia nkerra aang naanyokuo, kake medupa nkitomoyia/mbaata enche te nkerra edopa – aa taa nkerra nena neemara nerrunkud aang tenkaraki keata nena kerra yionot naaje enche tanaa losegin obakieki/oitomoyieki. Ikiata sii

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Nichhe Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninhe Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

ngeno natuwuana ne nkitomoyia enkerana tanaa Itungana kutuaa temoyiaritin naapaapaasha.

Mpukunot enkitubularoto enkula esuom: kore tenkaraki netiu nkop nikitii, naa ikigelu aarereki nkula naishiakino nedim aaitemu yieunot aang. Ikinguraa mbaa naaje tinikigelu nkula nikintubulaa atuwuana tinikigelu laingok tanaa Lmeregeshi naa ikinguraa loidim aiboi nkolong, nikinguraa mua, nikinguraa loodirisho anaake (loirewua), o lelo lemeye nkaji enche tanaa lkuoo.

Ikirrip sii nkumoi esiom tenkaraki nikindapash ngelunoto enkula toloreren oopaasha. Atuwuana taata, ikiomunu Lmeregeshi aitogoroo nikinchooyo sii yioo meitogorori. kore tena ketaana loopeny nikinchooyo kiyiolo aajo keisho sii ninche yioo mparri nabo lkulenze maitogoroi. Kore tanaa kelakwa, nerewieki suom nkulie neshikuni yeata lipong nabo naishoruaki ana **lasim.**

Kore sii nkulie asat elkuak lang naa keponu ndapasho esuom nikiramat, atuwuana taa teneyemisho Itungani naa keyiere peishooyo rapa naata kule naitudupari nena kula supati. Kore sii teneyemi ntito naa keya suom enyana aitushulaki nelpayian lenye. Kore tengamaroto einia naa meitubulaa ake inia openy nkula esuom kake sororuai le nena angite pokirare odupayu.

Ngeno enkop: kore lkulie oreren naa meidim aatamany nkop aang amu eitu engeniki. Kindimutua yioo aitadaai suom aang metumo nkare, nkujit, Lbolio. Naa tenemetii ana ningunoto eloikop onkop namanita atuwuana nkulie distriki naa anata duo meidimai peyie kibikoo.

Kore ngeno aang elkeek oobakisho (Imairon) naa keitibik suom aang yeaa biot, kore lkuak lang likigelu nkula supati naa keitogol suom aang, eshulakino taa ngelunoto e mbalbal esuom, tenebo o ngeno aang enkop naa keretu aisho ngolon suom aang meidimu ngolon enkop. Ikiramat suom ang tanaa ake naretu ninche yioo te nkishon aang. Kore nchula aang o suom naa mara ake nchoki tembata nabo kake ikinapa.

Ngarata engeno aang errunkud: kore eidapasha ngeno aang tia-tua lorere lang, naa ikijo ana lang'asunok ana lashetunok lena ngeno nikingarishere likae olikae ana ngeno yioo maate; ikiata naa sipata peyie eiparishereki yioo eitu naa yaasishere Itungana leaulo, neishori nkanyit nena kitanapat aang enkapaapa/elmakui naipirita nkiasin enye (e ngeno ang).

SIPATA NAIPARI YIOO ENGOR MEASA TOKI ANA NATIU TE ENKITANAPAT E LKUAK LANG

Kore apa tekwe naa ikitaasishore loomanaa aasipu mbaa neitu kiwal siatin naatangasutua sirkali terisioroto einia te nkop aang. Kake neitu aikata kining to lolo ooponu aasipu mbaa, eidipa aashom eidipa inia kitamaaya, nikitisiputua teekuna naataana aajo kore nkula esuom nai-

tagoroo sirkali naa keyeutua nchalan atua suom aang apake errunkud tenkipirta duo elwua o lenkop. Kore te reree lena palai naa ikiyo na ikiata sipata naipari iyioo mbae ake pooki ewuon engor asata e mbae pooki ake naje te keper nkulupo aang.

Kore ochi naa lpayiani oowal rerei lang ang'asu te murua neilepaki ndapan neilepaki Imare loolokop pooki, terisiotroto duo embaa tanaa sii terisioroto eparakuoisho naasishereki. Atuwuana walata engoji duo neitami suom naa keimie ake lpayiani lee Nkangitie naataanikino peyie engari nkujit. Kore mbaa duo naipirta ngelunoto ee nkula supati e nkerra naa keimaki ndapan pooki te nkidapash. Kore mbaa naijo kuna naipirta nkitanapat aang naa keyiere peyie eipari iyioo engor asata ake pooki, naipirta iyioo, atuwuana duo nkitamaaya naipirta nkitubularoto ee nkula e suom aang, asat ngejuko, asata tekeper nkulupo aang o asata engeno aang to lkulie tungana.

Kore ake lomoni pooki olotu nkop ang naa keyiere peyie yeata nkugwana O lPayiana lang kutuaa nelimu aajo oongae yeasishore naa nyo eyiu neas, newalu sii ninche nikimpar ninche. Naa keidim lturrurr leinia kop oitore nkulopo atowulu naa tanaa ntoki e nkidapash naipirta losho neidim neimaki siamu kitok eelpayiani.

LKUNGUSHI

Kore ake anaa pooki ngae te Losho Le Kenya, ikitumuto sii yioo nyamali sapuk e nkolongi, naironyakita ake Kenya pooki. Kore kira laramatak loosuom nikirishakino nkop oleng, keirranita iyioo nkibelekenyat e lwua o le nkop, nikiata naa woshoto nalio enkibelekenyata ngejuk e lwua o te nkop nalulunga ana najo Lashumpa "Climate Change".

Kitisiputua aadol tiatua larin tomon oisha nchan edoyiorita neibir larin, naa ana nkolong ekwe toruno nikitoduaa iyioo te nkishon ang. Kerrumokitai yioo lpoor metaa to lpesheu kinyuakita kishon. Kore nkibelekenyata elwua o neisimakita yioo matanang'are nyamalitinaa pudupuda nemeata nemedirakino neidingakino nkae.

1. Kore nkishu aang o ntare aang naa kepoito kwe aadoyio tenkaraki nalau nkujit o nkare. Kore nalio oleng naa lkiyie lekuna suom kitapaashunot naaye tesiana sapuk aalang kuna aang shiake errunkud

Kore nkera aang naa kebulu eitengeni ngeno aang e parra

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirta
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninhe Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

2. Kore nkituduparoto enkula esuom eishinga naa sirkali nateretua, nejoki iyioo keitai kule anaa nkiri alang nkunanang, kore te nkaraki inia nikipik Lmeregeshi oorokweshi le dopa atua ntariang nikimena nkunanang. Kore anaa nikitejo taata naa ikinkerrkei mpaash ee suom kitapaashunot tenkaraki nkibeleyenata elwuao. Kore nkinyala nati-jingua mputoto esuom aang tanaa nkibeleyenata enkula, o nkut-isho e siana lo Imeregeshi oowuon era/yeata naapa kula aang, naa ikiure aajo mekure kindim aatum nkula aang naasipa tanaa aimul.
3. Kore mponari emoyiaritin naatumuto siom aang kipaashunot, naa kerrinyito siedi siana lo suom aang, kore narepu inia naa medupa oleng ebak lkeek Lang apake kuna suom kipaashunot, neisho iyioo mairishakinoto oleng retot e aulo o lkeek (Imairon) ngejuko oinyan-guni oonya iyioo nkosholani kumo.
4. Kore sii nkera ang naa mebulakita ngeno aang yeapa tenkaraki mbaa naaje, etii taa metum mpaash nairritayie suom, anaa siatin lang leapa, nemeituan lbulunye lenkitengena etaata ramat e lara-matak lo suom.
5. Kore eponari nkop adoyio metaa meidim ateretu mbarare e suom, nerrishai naa yiaroto e parakuoisho e nkop naatae, neitololong lningo o nchula e oshiake e loreren. Neyau sii ana metaa ikiworro nkishon naatae ongwesi paa nkariak, nkujit, nkop, Lbolio, eitirrishakita sii ninche ndorropo entokitin naatae eiriamari aaworro o suom naaraa-mati netangasutua sii ninche aadoki ngojitin aang enkanoi.
6. Kore Lbulunye loltungana naa keponikita nkironyeta e mparakuoisho kini naatae, etii taa ndungoto ee ntimi pee emanyi aapik nkajijik, mpejeto eenkuk, naa neitanyamal lbaan.
7. Kore kuna baa na keyaki yioo nyamali te nkishon. Kore lewa naa kemitu aapuo nkador ayiaya ndaata esuom, nenyikaki nyamali e lmangati oraya suom, nepuo sii ntomonok nelakwa aayiaya nkare o mbene yoo suom naretu lkileponi. Kore sii biotisho e nkera aang ner-royo.
8. Kore tenkaraki meatae nkulie nikisaru tenaa nikimiraki suom, naaku naa keirony iyoo metaa kenyamalu nkishon aang yeoshiake tenka-raki mikikum aatasishore parakuoisho esuom neyau nyamali nkitubu-laroto esuom aang errunkud.

Kore pooki nikitejo naa keyau nkipara nautu nkidimata nikipoyie kwe o nkishon aang. Ikiparraa oleng aajo kepoito kwe kuna nyamalitin aatum iyioo te nguton naa kepik nkishon aang pooki metaa kenyamalu.

Kore laramatak kumo te nkwe ekop – oto – araya nkilepunoto endama e locho le Kenya, naa keitirrishakaki metungai ramat esuom. Kore sii ng'waroto elkuak lang naa keishoo iyioo matungai ramarat e suom aang errunkud, narikito lkuak lang kitok, nerikito ngeno aang napaapaasha, o naboisho natii terishet iyioo, o nkop aang, o nkop pooki, o parakuoisho

enye. Kore nkibelekenyata esuwuo naa keitanyamalita iyioo naa nejia sii etiu ngutakinoto e loreren.

SIPATA AANG TIATUA NKOP E LOCHO LE KENYA O TENKOP NALULUNGA

Nkitanapat elocho le Kenya: taabori kingurata e nkop, o ramatare (nkingurata enkitobirunot e parakuosho e Nkai, ntumoto o nkitubularoto esapoi ake pooki o ngarata). Nkitanapat e lari (2006) entana naitubulari e ntoki pooki, ikiata sipata tanaa Iturrurr "lo Itungana, lo Itungana oata yieuna" peyie eipari iyioo netumi nduata aang engor asata e mbaa, tanaa kore suom aang tanaa lkeek tanaa sii nkae parakuosho tanaa ikinchooyo metaasishereki. Kore abaki meipoto nena kitanapat e ngeno aang erunkud, ikijo nemeoli keyiere pee kiata walata aang, te mbaa naipirita ngeno aang ewuon eitu yeasishoreki ninye. Kejo sii nena kitanapat, kore asat naayau nyamali nkop, neyau nkitubularoto e nkulie kula esuom, tanaa sii eyau asata nemebikoo te keper nkop- nkisiaishore eparakuosho enkop, naa keyiere peyie eingori aasipu nyamali tanaa supatisho nayau ewuon eitu yeasi inia pukunoto. Amu keipirare abaki rrekie le 'Akwe; naji RRekie Le Kon- Naimaki mbaa naasi te nkulupo e Loreren.

Nkitanapat naingor nkop nalulunga: Kore iyioo Loikop naa ikidol ate kitii atua motua esipata e nduat e nkitanap enkop nalulunga, nena taa nalimuni te nguton te mpalai napudakino ana naasira siana naji'Appendix II). Naa kuna taa;

A. Rekiei

- Ikira laitobirak le nkula esuom nikira loopeny/laingurak.
- Kore Ndapan aang o nkaisiayiare nadupa nebikoo naa keirishakino nkae o nkae, tengungurata enkop nikimanya,
- Naa kore suom aang errunkud naa keitashaki parakuosho aang te nkidapash, inot e ngeno enkuruk aang, o mbaa ake pooki nikintodolu tanaa nikias tanaa nikijo

B. Sipat

Ikiata sipata peyie:

- Kiimie duparoto e nkula nikiyieu nikintubulaa, onkula nikiyieu nikibikoo kiata.
- Pee eitushulakini iyioo nkitainoto e rekiei o asata e mbaa to suom aang
- Pee kingamaa nkitengena nayiere o ntumoto e parakuosho nariamariyie naatumutoi, naretu yioo maitubulu suom aang nikiata o mirata enche o nkishoorot nainguaa atua ninche (suom).
- Peyie kishulakino nkingorunoto e mpaashi naayiere neingurari oleng, O rekiei oimi, naipirita suom o nkaitubulu anaa duo narikoo iyioo nkitanapata nayiere neipari yioo mbaa eitu yeasi.
- Neyiere naa nikitum nkata pooki lomon oipirta nkitarasaroto enkula esuom aang

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Nicnhe Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

NIKINKO TINIKIWALU TANA ENYIENY E MBAA/OSARTE

Ikipuo kwe aabikoo tale ocho, nikimbunga nkoitoi aang enkishon, Ikuuak, o ngeno aang eparra, inia taa naitobikoo suom nerrip sii nkungurata enkop o nkaitubulu e tipat. Kore sii ake meyiere nepiki kusaka likae tururr obo te nkibelekenyatta e lwuao, keloito ana kop ikidol aajo kore ake abaki elo sirkali kwe aitubulaa nkula esuom namara nkunanang oleng duo tengamata e larin supat, ejo nicnhe keitai parakuosho kitok aa taa kule anaa nkiri, kelo ana bae kwe eipiraki yioo ngoloto tanaa lorresh neyau nkolongi naapoito kwe aaponari.

Nainguaa sirkali e KENYA: ikiyieu neyanyiti iyioo anaa laramatak loo suom errunkud laripok loo ngwesi entim terisoroto e nkitanapat enkop nalulunga, oleng ake duo tempaash enangamata naa ikiyieu slrkali neas kuna:

1. Peyie eipari iyioo mbaa engor eitu yeasi mbae ake pooki te nkulupo aang, tanaa naipirta nkulupo aang, suom aang tanaa sii ngeno aang errunkud. Keyiere te nkoitei poki peyie kiaku nabo e lelo oitai nduat e ramatare e sirkali te nkoitei nashulakinoi
2. Kore mbae nayieuni neasi naa keyiere peyie eitangasi nkunguraroto tanaa kebaya asata tesupatisho tanaa keata sii nyamali nayau te siadi te ltungana tanaa te lorere.
3. Kewon ake kiata Lmeregeshi oikash oretu yio maitubulai/maitudupai nkula enkerra aang yeapa, kiyieu taa reteto matisipu aajo kakwa kula nemeshulakino neishinga, pi kineneu ntalipa e nkerr nanyokie aimul. Ikiomon taa lturrurri oinguraa aaturr mbaa meteretu iyioo tana.
4. Keyiere peyie kunguraa aangasu nkingurata e nkop-konsavansi, kore sii yeata e konsavansi tipatisho enye, naa keibooyo nkigalata e suom ongwesi te nkop neyau sii ngolngol telelatia aang naa keyiere naa nesipuni inia(kore nikindim aitirisie inia,naa keyiere peitaini Nchumet najo Lashumpa 'trust' naitubulaa nkingurata o asata te mpaash e nkerra aang naanyokuo nikijo ana chumet **'NCHUMET E NKERR NANYOKIE E MAA' (RED MAASAI TRUST FUND)**
 - Kepuoi kwe aamany ngojitin eshi nikintam suom, naa ikiomon Sirkali meingurai inia peyie ebikoo meitanyamali nena ngwejitin enkop
 - Ikiyieu reteto e biotisho eesuum o mirata enche, nikiomon sii Sirkali meingurai taata mpukunoto e boitie/lokeren kutuaa naata ninye (state owned farms), neinguraa tipatisho naata amu kijo iyioo keikiti asata enche, mebaki iyioo.

Nainguaa laingurak lee mbaa oara lainyiangak o lemera o lturrurri laiyo lelo: Keyiere pee kishulakino asata naipirta nkipara e nkula esuom aang tanaa sii ngeno aang errunkud

Keyiere naa nkipara naipirta ramat enkitubularoto enkula esuom nengasu te lorere neinguraa ngas ajo kaa tipat tanaa dupoto etum llo marei(orere). Neipiriei sii inia kunguraroto mpaashi nikiroro duo tekwe eipirta taa rekiei le nkitanapat e nkop naipirta inia ramat terisoroto entumoto edupoto nayau inia ramat teneitarasari.

Nainguaa CBD O FAO: Ikinchiraki naa Lasirak-Lturrurr lo nkopi oji-UN tenkipirta endapasho enkitainot e Nkai- ntokitin naitobira Nkai paa lkeek, ntimi o nkulie natisiraki te mpalai enche te motua e 8(j) peyie eyielou sii mpaash nikiata yioo te nkungurata enkop o nkiasishore entokitin naitobira Nkai tenkoitoi nabikoo – nemomuta. Ikinchiraki sii Lturrurr le UN oji FAO peyie eshamaa tipatisho naata nkumoi esuom aang neshamaa neyielou sipata aang kira laramakak loosuom.

REREI LE NABOISHO

Ikinya nabo o lkulie aramatak loo suom tenkop nalulung'a. Iking'idakino lwueneti laang opaashpaasha o ramati sii naanyunyuk yio, mbaa e tipat o lkung'ushi likinangare.

December 2009

MBAE NAIPIRITA ANA SIRATA

Kore ana sirata naa keitaitua lturrurr lo Loikop ootumote te Loisisukutan, O te Lkurroto, neponiki sii Jacob Wanyama O Pat Lanyasunya, O David Lenemiria O Stephen Lemayian. Kore lotoduakita Neshilaki aisulaki ana sirata naa Laramatak lo suom oingua nkop E India erikito ntomononi e Le Dalibai, neteretua Lturrurr oji 'Lturrurr lo Larishak le Bulkop oji International Development Law Organization (IDLO), Ingur Le Nkai Oji 'Natural Justice, SAINIAI OISHU' (LIFE Network), Laing'urak lo Laramatak ooji te nkutuk e Lachumba League for Pastoral Peoples.

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Niche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

SIRATA NAPUDAKINO E MOTUA II

SIPATA AANG TIATWA NKITANAPAT E NKOP NALULUNGA

Kore iyioo Loikop/Samburu tiatwa ana sirata e lorere lang, naa ikishulakino kuna kitanapat o rekiei otii tabori nkitanapa e nkop nalulunga;

Rrekie le 1:

Kore Loikop naa laitobirak lo suom/nkula ana ntalip e suom, naa Laingurak le murdaisho ee sapo/nkula ee suom enche peingori te rrutore o te ramat

Kore tee rukot ee talip, naa ikintudupaa yioo ramatare o Nkitarasaroto enkula e suom, kigelu nikiasishore ninche, nikibaru naa metaa keata Imoo le nkop ongolon enye. Kore ramatare e kuna suom aang errunkud naa nabo o lkuaak lang onkishon aang. Kore eyia nejia naa kettii ninche taabori **lotoltole** te nkaraki mbaa kumo naashulushulakino nkae o nkae etii atwa nenia rrekiei lamara lkulalang lemeata utaroto supat oinguaa aulo o nkibelekenyata e lwuao le nkop nalulunga. Etipika taa ana mpaash errutore aang o nkoitei enkishon aang lorresh ogol. Kore ana nasira tanaa naitelioki the rekie le asata e mbaa le nkop nalulunga naipirta parakuosho e Nkula esuom O naimieki sii naipirta ake inia, kore laramatak loo suom naa ninche laitobirak naa laripok lo suom enche naaramat. Kiata naa siake yioo sipat naaje te ramat e kuna suom, etii taa sipata nchere yioo olimu neiko lkulikae te neasishore murdaisho e nkula e suom aang.

Kore laduo rekie le 1 nerishono kuna baa:

Kore motua e 9 e Rrekie Le Interlaken-e sirata naimieki natii taabori siana (parakuoisho) e nkula e suom naa kejo: **“kore parakuosho natii runkud e nkula e suom neata tipat te mpaash natumieki rutore, neutu mpaash naisho nkishon e ltungani meturuko talip te biotisho supat, na keutu ajo keata nejoro o neiko suwuo le Nkai tenebaru, o mbarunoto sii nainguaa laramatak kutiti, o laturok, o laramatak loo suom oara laitarasarak le nkula e suom tenkop pooki nalulunga eruk talip tanaa ishoritin”**

Motua e 12 sirata naimieki natii taabori parakuoisho (siana) e nkula e suom naa kejo **“Kore nkishooroto naitai lorere oata runkud enche, o laturok, o laramatak loo suom naa laitarasarak le nkula e suom enche te nkop pooki te nkop nalulunga naa kepuo kwe aitai inia yeas mpaash enche peeretu nkishon nabikoo, o rripore e nkula e suom enche te nkaraki ndaa o nturore(ramatare)”**.

Motua e I lkigeroti le 10 te rekie le nkop nalulunga to asata o mbaa naipirta parakuosho (siana) e nkula e suom; naa kejo. **“Kore nkula pooki e suom tenkaraki ndaa o nturore naa keetuo aapuku tenkaraki siai le nkaik e tungani, ketabaruaki/ ketegeluaki aabaraki/aipidaki neiliepunyieki laramatak loosuom o laturok tengasunoto apake enturore netubulua airiamariyie nkulie ramati, lkuaakerei, mpukunot engeno o loreren. Kore metii nkulie paashi kumo e soro, naa kore enkula e suom naa kepuo kwe eyieu ramatare etungani naipirta yieunot empukunoto enye”**.

Rrekie le 2

Sampur o nkisiaishore e parakuosho e suom naa keirishakino nkingurata / ramatare e nkop

Kore suom aang erunkud naa keitubuluni aimarie rekie le nchula e suom aang, nkoitei enkishon ang kira laramatak, o nkop aang namanita iyioo. Kore ana kop aang naishoo iyioo Nkai naa keingori-keramati tiatua rekie le lkuak lang le yioo Sampur naa kelau naa suom aang errunkud tipatisho enche teneitaini iyioo aitungaa inia aji nikitomoo. Ikiata naa sipata nikibakinyie aasishore nkop ang naishoo iyioo Nkai, peyie kirrerre-kwanaki asata nabik (nkishon nayeng'yeng'unye) o nkingurata e suom aang e rrunkud o nkop namanita iyioo.

Rrekie le 2 neretu kuna baa:

Motua e 8 e Lningo le nkidapash entoktin naitobira Nkai nejo nji: **“keyiere nerripi, neingori parakuosho(siana) enkula te nkop namanita naitubulunyieki lantarara lenye”**

Motua e 10 (d). eilo Ningo Oitululung nkitobirat e Nkai (Convention on Biological Diversity) nekurraki ajo **“keretuni Lkiamani le rrunkud meitubulu, neasu asaru nkop te ngojitin enkop neetarrote neironyari nkitobirat e Nkai naasichereki ana nkaitubulu naata nkishon atuwuana ntimi o nkulie.”**

Motua e 15(5) (g) mbae e 21: keyieuni lochon neas ana. **“Peyie eya rioto te mpaash napuku airita ntokitin e Nkai aaimaa rekie le IN SITU orrip Lmolikin/Lkuran/Ntugusi le nkishon o nkajjik/mparnati e ngwesi o ramatare o sarunoto e mbalbal e suom tanaa ngwesi naata tipat te mparnati enche apake”.**

Rrekie le 22 loimieki te Nkop naji Rio naa kejo nji; **“Kore Ltungana Le Runkud o loreren lenche o Ikulie sii lee nana muruai naa keata mpaash naas teramatare e parakuosho entokitin naitobira Nkai o nkitubularoto e ngeno enche o asat e rrekieie le lkuak lenche. Neyiere peyie eshamaa locho e rikore e taata neretu pii neiken mpaash enche, o lkuak lenche, o yieounot enche neretoo nchulakinoto enche te asata e ramatare e nkop”.**

Rrekie le 3

Kore suom aang rrunkud naa keitashaki parakuosho aang te nkidapash, o ntoki naiu ngeno aang, o rrekie likilimunyie/likintodolunyie lkuak lang

Kore yioo Sampur kiata te nkidapash sipata e nkingurata e suom aang e rrunkud o nkula e ntana enche keisupat naa metaa keretoo Sirkali inia, neyanyit, nerip neitubulaa ana ngeno, ombaa ngejuko supati naapuku teinie, o asat aang Sampur naamanya atua nkishon aang neata tipat teramatare nabikoo o nkisiaishore o ramatare e ndapasho e suom aang.

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Niche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Kore rrekie le 3 naa keirishakino kuna baa:

Motua e 8 (j). "Kore Lturrurri oasishore kuna neyiere peyie yeasishore tia-tua locho letaata oitoreisho nena kitanapat, neanyit, nerip, neramat neitubulaa, ngeno, ntokitin ngejuko, rekiei o ltungana leapa o loreren epudaki lkuak lenkishon enche oyiere te nkiasishore nabiikoo e ntokitin naishu naitobira Nkai..."

Motua e 15 (4) (g). e rerei le 21 naa keipot Sirkali te mpaash nayiere "metashamai neitubulaa rekiei le rrunkud o ngeno e ltungana le rrunkud o lorere lenche.... Nena nairirikino nkingurata e ntokitin naitobira Nkai neasihoreki te nkoitei naitobikoo.

Motua e 15 (5) (e) rerei le 21: Kore Sirkalini naa keyiere ; **nepik atua Nkitanapat e Locho, neya rishata, neyanyit, nesir, nerrip, neitubulaa asata einia ngeno te nkidapash, o mbaa ngejuko supati, o rrekiei supati lo ltungana leapa, epudaki nkishon e lkuak lenche te ramatare e ntokitin natobira Nkai o nkisiaishore enche te nkoitei nabik e nena tokitin..."**

Kore te kulo rrekiei otisiraki nelioo tiatua orot o nkianapat enkop nalu-lunga, kore Sampur otii naa atua loreren leapa oo ramat suom neikurukore lwuao le Nkai tenia ramat te nkitubularoto e nkula e suom naa keshamakino naa ninche sipat naijo kuna:

- 1. Keata naa Sampur sipata peyie eimie mbaa naipirita nkitubularoto enkula e suom enche neitubulaa nkula naayieu ninche neramat sii kop natii ninche.**

Kore ana sipata naa keretoo ana bae:

Motua e 10 © e nkitanapata e ntokitin naitobirua Nkai te nkidapash: "peyiere neata Lturrurri nerrip neretoo rrekiei e nkisiaishore e kuna tokitin naitobira Nkai terisioroto e rekiei lo lorere leapa nena nairirikino nkungurata tanaa ramatare e kop nabikoo e nena yieunot e tungani"

- 2. Keyiere peyieyeta Sampur sipata nashulakinore nkitainoto e rrekiei o asata e nena rishat naaipirita nkitubulatoro e nkula e suom te nkaraki yieunot endaa o ramatare (nturore).**

Kore ana sipata naa keretoo ana bae:

Motua e 8 (j) e nkitanapata e ntokitin naitobirua nkai te nkidapash; "keyieu naa kore Lturrurri neretoo te nkidapash nchulakinoto e asata e ngeno, ntokitin ngejuko o rrekiei lo ltungana leapa o loreren lenche eingoru nchamaroto enche o mpaash enche teina asata."

Motua e 14 (1) (a) e nkitanapata e ntokitin naitobirua nkai te nkidapash; "keyieu Lturrurri peyie eitodolu nkoitei naayiere naayieu neingurari ngas mbaa ewon eitu yeasi nyamali anaa supatisho nayau te ramati nayieuni neijipu peyie etumi aitodoropu nyamali naidim ayau te ntokitin naitobira Nkai te nkidapash naa kore tenkidimata neiyo sii lorere metushulakinoto inia asata".

Motua e 3 (a). e nkitanapat e Lturrurri e nkop nalulunga naji UN naipirta mbaa naayau lkeesi. Naa kerrumoki lturrurri peyie **“ore mbaa naimieki e nkitainoto empukunot e ramat naaje o rrekiei oasieki peyie yeata mpaash nairinyeiki lbulunye loo lkeesin tanaa sii peyie yeata neasi peyie meaku kitok nkironyota enkolongi naa keyiere peyie yeasi te nchulakinoto e lorere leapa leinie neitobiri rrekie te rikore ekeper inia naishoru naboisho e asata te keper o te lorere sii leabori rikore”**.

Motua e 10 (2) e nkitanapat e Lturrurri le nkop nalulunga naji UN naipirta mbaa naayau lkeesi. **“Keyieu nchulakinoto akurraki e lorere le rikore yeabori, o locho le sirkali o lootii te keper lolo lo lturrurri le mara le sirkali, o lorere kini, aa taa lpayiani ontomonok, lolo oasishore inia parakuosho, etii sii laturok olaramatak loosiom olturrurri lenche oitashеki ninche te mbaa e nkitainoto e rrekiei, nkiimakinoto e mbaa, o asata o nkibelekenyata sii e ramatae e locho le rikore e keper”**.

3. Keata Sampur sipata naitengenieki o ntumoto e empaashi naaretu metaramata suom o mirata enche ontokitin enche.

Kore ana sipata naa keretoo ana bae:

Motua e 12 (a). e Lningo oata worot kumo e ntokitin naitobira Nkai aa kejo nji **“Keyieu Lturrurri meitobira neitubulaa rrekiei oipirita ana nkingurata embaa te nguton aima nkisoma peyie eimari eyiari, neingor aarip te nki-siashore nabikoo ntokitin naitobira nkai o mpukunot kunini natii atua”**.

Motua e 11). e Lningo oata worot kumo e ntokitin naitobira Nkai aa kejo nji **“keyieu Lturrurri peyie engamaa rrekiei lemeata nkiburtoto e parakuosho nengamaroi te lwenet le locho neata yiataroto supat te ramatare o nkisiaishore nabikoo entokitin naitobira Nkai o ngurot/rubat/worot enche”**.

Motua e 19 (e). e nkitanapat e lturrurr le nkop nalulunga te mbaa e nkeesisho naa kejo nji; keyieu lturrurri neiturubaa neretoo nkitengena **“aashamaa teneidimayu rrekiei lengeno lemeata nkironyota nayaki nkop, o rrekiei leapa le nturore o laramatak te nchulakinot embaa etaata edupot”**.

Rrekie le 6 le asata e nkop nalulunga te asata e nkitubularoto e nkula e suom naa keemon sirkalini peyie. **“eretu rrekiei le runkud oata tipatisho te nkitubularoto e nkula e suom eti taa peyie eiwuangieki lkungushi ootii airony nena kula pe mebulaa. Kore reteto naa ketii sii inia e lkeek letaata to suom, neisho sii lturrurri atuwuana loltomonok nkosholani naasishore te nkinyianga, neretuni metumo retoto nainguaa ntokitin naitobira Nkai o ngojitin neemirieki, neitobiri sii longolingoli oworroi manyisho e nkulupo, neshamari nkoitei supati e lkvaak neretori ntokitin naitobir sii ninche te ngeno enche”**.

4. Keata sii Sampur sipata peeshulakino aajo nyo eyieuni neingurari te nkipara pooki, naipirta nkula esuom enche tanaa najo nkitanapata peyie eipari yioo mbaa engor asata.

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Ninche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Sirata E Nduata E
Sampur Naipirita
Ramatare E Suom
O Sipata O
Mpaash Natii
Niche Te
Nkitubularoto
E Nkula E
Suom Enche O
Nkingurata E
Parakuoisho
Te Nkidapash E
Ntokitin Naitayia
Nkai

Kore ana sipata naa keretoo ana bae:

Motua e 8 (j) e Lningo oata worot kumo e ntokitin naitobira Nkai aa kejo nji **"ngurai taa motua e natii tekwe ana o motua e 10 (d) najo keyiere Iturrurri peyie eretoo lorere peyie eitubulu neas aitipiu ngojitin netaa lkeesin nena netongorita ntokitin naitobira Nkai"**.

Motua e 15 (4) (g) rerei le 21 oyieu loreren le rikore e keper tanaa sii Sirkalini peyie **"eshamaa neretoo rrekiei leapa o ngeno e Itungana learpa o lorere lenche nesipaki ajo keitushulakini lolo oreren, Iturruri lolorenen te mbaa naayau dupoto te mirare e siatin le nkishon naapuku te nkisiashore e rrekiei learpa o ngeno enche"**.

5. Keata sii Sampur sipata peyie etum atabaki yolounoto e mbaa naipirta suom enche o ndapasho /nguton enche

Motua e 13 (a) e Lningo oata worot kumo e ntokitin naitobira Nkai aa kejo nji; **"keyieu Iturrurri peyie eretoo neitagol ningunoto e tipatisho naata o rrekiei ooyiere te nkingurata e ntokitin naitayia Nkai te nkidapash epaapaasha, o loolikoo aawosh mowuarak ena ngamata o mpikata sii e nena baa tiatua nkitengenat etaata"**.